

**SVET
EVROPSKE UNIJE**

Bruselj, 24. junij 2013

11492/13

**COHOM 134
COPS 251
PESC 775**

DOPIS

Pošiljatelj:	Svet
Datum:	24. junij 2013
Št.predh.dok.:	11153/13 COHOM 125 COPS 240 PESC 728
Zadeva:	Smernice za spodbujanje uresničevanja in varstvo vseh človekovih pravic LGBTI (lezbijk, homoseksualcev (gejev), biseksualcev, transseksualcev in interseksualcev)

Svet je 24. junija 2013 sprejel Smernice za spodbujanje uresničevanja in varstvo vseh človekovih pravic LGBTI (lezbijk, homoseksualcev (gejev), biseksualcev, transseksualcev in interseksualcev), ki so priložene temu dopisu.

SMERNICE ZA SPODBUJANJE URESNIČEVANJA IN VARSTVO VSEH ČLOVEKOVIH PRAVIC LGBTI (LEZBIJK, HOMOSEKSUALCEV (GEJEV), BISEKSUALCEV, TRANSSEKSUALCEV IN INTERSEKSUALCEV)

I. Uvod

A. Razlogi za ukrepanje

1. Mednarodno pravo človekovih pravic varuje pravice LGBTI, čeprav je treba pogosto sprejeti posebne ukrepe za zagotovitev, da lahko lezbijke, homoseksualci (geji), biseksualci, transseksualci in interseksualci (LGBTI) dejansko uresničujejo vse človekove pravice. LGBTI imajo iste pravice kot vsi drugi posamezniki – zanje niso bile uvedene nobene nove človekove pravice, prav tako jim nobenih ne bi smeli odrekati. EU je zavezana načelu splošnosti človekovih pravic ter ponovno poudarja, da kulturne, tradicionalne ali verske vrednote ne morejo biti opravičilo za nobeno obliko diskriminacije, vključno z diskriminacijo LGBTI¹.

2. EU je globoko zaskrbljena, ker se spolna usmerjenost in spolna identiteta še naprej navajata kot opravičilo za hude kršitve človekovih pravic po vsem svetu. LGBTI so ranljiva skupina in so še vedno žrtve preganjanj, diskriminacije, ustrahovanja in izredno slabega ravnanja, ki pogosto vključuje ekstremne oblike nasilja, tudi mučenje in umore. Diskriminacija LGBTI je pogosto globoko zakoreninjena v družbenih normah in vnaprej določenih vlogah, ki ohranjajo začarani krog neenakosti med spoloma. EU je še posebej zaskrbljena nad dejstvom, da so prostovoljni spolni odnosi med odraslimi osebami istega spola v nekaterih državah kaznivi in je zanje predpisana zaporna ali celo smrtna kazen. V nekaterih drugih državah pa si vlade dejavno prizadevajo za omejitev svobode zbiranja, združevanja in izražanja LGBTI.

¹ Glej tudi odstavek 5 Dunajske deklaracije in akcijski program, sprejet na svetovni konferenci o človekovih pravicah leta 1993 (dok. ZN A/CONF.157/23): "Če ne želimo izgubiti z vida pomena nacionalnih in regionalnih posebnosti in zgodovinske, kulturne in verske raznolikosti, je naloga držav ne glede na njihov politični, gospodarski in kulturni sistem, da spodbujajo in varujejo vse človekove pravice in vse temeljne svoboščine."

3. Veliko držav sploh nima zakonodajnega okvira za zaščito LGBTI pred diskriminacijo in zločini iz sovraštva; kadar LGBTI skušajo najti zaposlitev, dobiti zdravstveno oskrbo ali se vključiti v izobraževalni sistem, so po vsem svetu še vedno izpostavljeni diskriminaciji zaradi svoje resnične ali domnevne spolne usmerjenosti ali spolne identitete. Ta diskriminacija lahko privede do večje revščine LGBTI.

4. Ljudje, ki si prizadevajo za večje spoštovanje človekovih pravic LGBTI, so zagovorniki človekovih pravic in tudi oni bi morali biti vključeni v spremljanje položaja zagovornikov človekovih pravic v tretjih državah. Vendar je treba upoštevati, da so vprašanja v zvezi z LGBTI občutljiva, tako za sogovornike kot za LGBTI, ki so pri teh vprašanjih še posebej ranljivi. Verjetno bi boljše rezultate dosegli z doslednim, a prepričljivim pristopom kot pa s konfliktnim pristopom do javnosti. Pri tem bodo prilagojeni pristopi in strategije za človekove pravice za posamezne države pomembno orodje za najboljše ravnanje v različnih okoljih.

B. Namen in področje uporabe

5. EU pri spodbujanju uresničevanja in varstvu vseh človekovih pravic LGBTI izhaja iz obsežnih veljavnih mednarodnih pravnih standardov, tudi standardov Združenih narodov in Sveta Evrope. Z različnimi orodji, ki so ji na voljo v okviru njenega zunanjega delovanja, vključno s finančnimi instrumenti, ki jih nudijo institucije EU in države članice, bo skušala dejavno spodbujati uresničevanje in varstvo teh pravic.

6. Te smernice naj bi uradnike institucij in držav članic EU usmerjale pri stikih s tretjimi državami ter mednarodnimi organizacijami in organizacijami civilne družbe, pri čemer bo obravnavan vsak primer posebej, tako da bodo v okviru zunanjega delovanja EU spodbujale uresničevanje in varstvo človekovih pravic LGBTI. Evropski uniji naj bi omogočila, da proaktivno spodbuja uresničevanje človekovih pravic LGBTI, bolje razume in preprečuje strukturno diskriminacijo, s katero se morda soočajo te osebe, ter se odzove na kršitve njihovih človekovih pravic. S tem bodo nadalje prispevala h krepitvi in podpori splošne politike EU na področju človekovih pravic.

7. Podlaga za ta dokument je Priročnik za spodbujanje in varstvo vseh človekovih pravic LGBT iz leta 2010. Še posebej so pomembne smernice o smrtni kazni; o mučenju in drugem okrutnem, nečloveškem ali poniževalnem ravnanju ali kaznovanju; o zagovornikih človekovih pravic; spodbujanju uresničevanja in varstvu otrokovih pravic ter o nasilju nad ženskami in deklicami ter boju proti vsem oblikam njihove diskriminacije.

8. EU se dobro zaveda, da lahko spodbujanje uresničevanja človekovih pravic na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete na številnih območjih po svetu, tudi znotraj EU, privede do občutljivih razprav. Vendar pa je EU na podlagi mednarodnih standardov in svojega zakonodajnega okvira zavezana k spodbujanju dejanskega uresničevanja človekovih pravic LGBTI, in to na spoštljiv način. Ob tem bo upoštevala dejansko stanje na posameznih področjih, v kakršnem morajo zagovorniki človekovih pravic nadaljevati svoja prizadevanja.

C. Opredelitev in pravni okvir

9. LGBTI imajo iste človekove pravice kot vsi posamezniki, tudi pravico do nediskriminacije. To načelo je zapisano v številnih mednarodnih instrumentih, zato je področje njegove uporabe široko. Konkretnije, na svetovni ravni je vključena v 2. in 26. člen Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah (MPDPP)² in 2. člen Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (MPESKP)⁴ (glej **Prilogo 1**). Tako razlago podpirajo tudi različna telesa za spremljanje izvajanja pogodb in posebni poročevalci ZN.

10. EU je soglasno podprla izjavo Generalne skupščine Združenih narodov (GSZN) o človekovih pravicah, spolni usmerjenosti in spolni identiteti⁵ iz decembra 2008, ki jo je podprlo 68 držav s petih celin. Izjava ponovno potrjuje načelo nediskriminacije in obsoja usmrčitve, samovoljne aretacije ali kršitve človekovih pravic na podlagi spolne usmerjenosti ali spolne identitete. Prav tako je podprla skupni izjavi iz leta 2006 in 2011, ki ju je Svet za človekove pravice sprejel v imenu 54 oziroma 85 držav. Svet ZN za človekove pravice je leta 2011 sprejel resolucijo o človekovih pravicah, spolni usmerjenosti in spolni identiteti, ki jo je EU soglasno podprla in ki Uradu visoke komisarke za človekove pravice nalaga, da naroči izdelavo študije o diskriminatornih zakonih in praksah ter nasilnih dejanjih proti posameznikom na podlagi njihove spolne usmerjenosti in spolne identitete. V poročilu je tudi zgoščen pregled veljavnih mednarodnih standardov in obveznosti⁶.

² Prvi odstavek 2. člena MPDPP: ("Države pogodbenice tega Pakta se zavezujejo, da bodo spoštovale in vsem ljudem, ki so na njihovem ozemlju in pod njihovo pristojnostjo, zagotovile v tem Paktu priznane pravice, brez razlikovanja glede na raso, barvo, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno ali socialno poreklo, premoženje, rojstvo ali kakršnokoli drugo okoliščino").

³ MPDPP, 26. člen ("Vsi so pred zakonom enaki in imajo brez kakršnekoli diskriminacije pravico do enakega zakonskega varstva. V tem smislu mora zakon prepovedovati sleherno diskriminacijo in zagotavljati vsem enako in učinkovito varstvo pred kakršnimkoli razlikovanjem, zlasti na podlagi rase, barve, spola, jezika, vere, političnega ali drugega prepričanja, narodnega ali socialnega porekla, rojstva ali kakršnekoli druge okoliščine").

⁴ MPESKP, drugi odstavek 2. člena ("Države pogodbenice tega Pakta prevzemajo jamstvo, da bodo v njem razglašene pravice lahko uveljavljane brez kakršnekoli diskriminacije, temelječe na rasi, barvi, spolu, jeziku, veri, političnem ali drugem prepričanju, narodnem ali socialnem poreklu, premoženju, rojstvu ali kaki drugi okoliščini").

⁵ Celotno besedilo je objavljeno na:
<http://www.droitsLGBTI2008.fr/documents/?mode=download&id=2>.

⁶ http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/19session/A.HRC.19.41_English.pdf

11. Leta 2010 so države članice EU v Svetu Evrope podprle priporočilo odbora ministrov o pravicah LGBTI, ki je zajemalo celovit niz ukrepov za spodbujanje uresničevanja človekovih pravic LGBTI v državah članicah Sveta Evrope⁷.

12. Urad visoke komisarke za človekove pravice⁸, posebni postopki ZN⁹, telesa ZN za spremljanje izvajanja pogodb¹⁰ in Urad komisarja Sveta Evrope za človekove pravice¹¹ se pri svojem delu sklicujejo na načela iz Jogjakarte o uporabi mednarodnega prava s področja človekovih pravic na področju spolne usmerjenosti in spolne identitete – nezavezujoče interpretativno besedilo, ki so ga v letu 2006 skupaj oblikovali neodvisni strokovnjaki.

13. Zakonodaja in politike EU določajo enakopravnost in nediskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti, ki sta zagotovljeni v členih 10 in 19 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) ter členu 21 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (LEUTP). Temeljno načelo EU o enakem obravnavanju pred diskriminacijo ščiti tudi transseksualce. To načelo je zajeto v preoblikovani direktivi EU o enakem obravnavanju spolov (2006/54/ES), direktivi o enakem dostopu spolov do blaga in storitev (2004/113/ES), z izrecno navedbo spolne identitete in izražanja pa tudi v direktivi EU o pogojih za azil (2004/83/ES) in svežnju EU o pravicah žrtev (2011/0129).

⁷ Priporočilo CM/Rec (2010)5 odbora ministrov za države članice o ukrepih za preprečevanje diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete, sprejeto 31. marca 2010 brez glasovanja.

⁸ Glej npr. Poročilo visoke komisarke ZN za človekove pravice o diskriminatornih zakonih in praksah ter nasilju nad posamezniki zaradi njihove spolne usmerjenosti in spolne identitete v dokumentu ZN A/HRC/19/41 z dne 17. novembra 2011.

⁹ Glej npr. poročilo posebnega poročevalca o mučenju in drugem okrutnem, nečloveškem in poniževalnem ravnanju ali kaznovanju, dokument ZN A/HRC/22/53 z dne 1. februarja 2013.

¹⁰ Glej npr. splošno pripombo št. 20 o nediskriminaciji pri ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah Odbora za ekonomske, socialne in kulturne pravice (člen 2(2)), dokument ZN E/C.12/GC/20 z dne 10. junija 2009.

¹¹ Glej npr. zapis komisarja Sveta Evrope za človekove pravice Thomasa Hammarberga z naslovom "Čas je, da priznamo, da načela človekovih pravic veljajo tudi za spolno usmerjenost in spolno identiteto" z dne 14. maja 2008, http://www.coe.int/t/commissioner/Viewpoints/080514_en.asp

Delovne opredelitve¹²

Kratika **LGBTI** zajema raznoliko skupino ljudi, ki ne ustrezajo konvencionalnemu ali tradicionalnemu dojemanju moških in ženskih vlog. O LGBTI se včasih govori tudi kot o "spolni" ali "istospolni manjšini".

Lezbijka je ženska, ki jo fizično, romantično in/ali čustveno stalno privlačijo druge ženske. **Izraz homoseksualec (gej)** se pogosto uporablja za moškega, ki ga fizično, romantično in/ali čustveno stalno privlačijo drugi moški, čeprav se lahko izraz homoseksualci uporablja za moške in ženske. **Biseksualni** so posamezniki, ki jih fizično, romantično in/ali čustveno privlačijo tako moški kot ženske. **Transseksualci** so osebe, katerih spolna identiteta se razlikuje od tiste, ki jim je bila dodeljena ob rojstvu, oziroma izražajo drugačen spol od tistega, ki jim je bil takrat dodeljen. Izraz **interseksualen** se nanaša na osebe, ki se telesno razlikujejo od kulturno uveljavljenih standardov za moškost in ženskost in imajo na primer drugačno kromosomsko sliko, spolne žleze ali genitalije.

Spolna usmerjenost se nanaša na zmožnost vsake osebe, da čuti čustveno, ljubezensko in spolno privlačnost do oseb drugega spola, oseb istega spola ali oseb drugega in istega spola, ter ima z njimi intimna in spolna razmerja.

Spolna identiteta se nanaša na posameznikovo ponotranjeno in osebno občutenje lastnega spola, ki se lahko ujema s spolom, določenim ob rojstvu, vendar to ni nujno.

¹² Glej smernice UNHCR o delu z LGBTI v času prisilne preselitve prebivalstva, 2011, str. 3: <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=4e6073972>. Te opredelitve niso pravno zavezujoče in jih ni uradno sprejelo medvladno telo; vključene so z namenom praktičnega usmerjanja uradnikov institucij EU in držav članic EU, ki preučujejo vprašanja LGBTI. Glej tudi smernice UNHCR o mednarodni zaščiti, št. 9: "Zahtevki za status begunca na podlagi spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete v okviru člena 1A(2) konvencije iz leta 1951 ter/ali njenega protokola o statusu beguncev iz leta 1967", HCR/GIP/12/09 z dne 23. oktobra 2012, str. 4.

II. Operativne smernice

A. Prednostna področja ukrepanja

14. Da bi v okviru zunanjega delovanja EU učinkovito spodbujali uresničevanje človekovih pravic LGBTI in jih varovali, bi se morala EU usmeriti na naslednja področja:

1. Dekriminalizacija in nasprotovanje diskriminacijskim zakonom in politikam

15. Istospolna razmerja med odraslimi še vedno kriminalizira približno 80 držav in v nekaterih je lahko še vedno mogoče dosoditi smrtno kazen. Taka kriminalizacija je v nasprotju z mednarodnim pravom človekovih pravic ter krši človekove pravice LGBTI, med drugim pravico do življenja, zasebnosti, svobode, varnosti in zdravja ter pravico do svobodnega združevanja, zbiranja in izražanja. Te temeljne svoboščine kršijo tudi zakonodajne pobude, ki kriminalizirajo javno razpravo o in/ali izražanje homoseksualnosti, tudi prepovedi "parad ponosa". Kriminalizacija prostovoljnih istospolnih razmerij med odraslimi krepi obstoječe predsodke, večja stigmatizacijo, legitimizira diskriminacijo in lahko poveča izpostavljenost LGBTI kršitvam človekovih pravic in nasilju, tudi grobemu nasilju policije, ter mučenju in drugim oblikam krutega, nečloveškega in poniževalnega ravnanja.

16. Tudi zakonski ukrepi, kot so zakoni proti prostituciji, zakoni proti motenju javnega reda in prepoved preoblačenja v nasprotni spol, so lahko usmerjeni zoper osebe z nestalno spolno identiteto ali transseksualce, organi pregona pa jih lahko izkoriščajo za pregon transseksualnih oseb zaradi njihove spolne identitete ali izražanja spola. Če iz osebnih dokumentov transseksualcev ni razvidno, kateri spol so si prednostno izbrali, lahko naletijo na težave pri iskanju pravne pomoči, ko so jim kršene pravice.

17. EU:

- a. bi morala dejavno obsojati diskriminacijske zakone, politike in prakse ter kriminalizacijo prostovoljnih istospolnih razmerij med odraslimi ali transseksualne identitete, še zlasti smrtno kazen, mučenje ali slabo ravnanje na tej podlagi;
- b. bi morala dejavno nasprotovati tudi drugemu omejevanju uresničevanja človekovih pravic, predvsem zakonodajnim pobudam, ki omejujejo pravico do svobodnega izražanja, združevanja in zbiranja;
- c. bi si morala prizadevati za dekriminalizacijo prostovoljnih istospolnih ali transseksualnih razmerij med odraslimi ter za odpravo diskriminacijskih praks proti vsem osebam, tudi LGBTI.

18. EU bi morala pri ukrepanju na tem področju predvsem:

- za vsak primer posebej skrbno preučiti, kateri je najboljši način za učinkovito spodbujanje uresničevanja človekovih pravic LGBTI ter odpravo diskriminacijskih zakonov, politik in praks;
- prizadevanja usmeriti v države, v katerih so prostovoljna razmerja med odraslimi, transseksualne identitete in njihovo zagovarjanje kriminalizirani ali kjer si prizadevajo za spremembo veljavne zakonodaje (na bolje ali slabše), ter opozarjati na to vprašanje in države spodbujati, naj spremenijo zakonodajo v skladu z mednarodnim pravom;
- posebno pozornost nameniti državam, v katerih obstaja smrtna kazen in/ali v katerih so LGBTI mučeni ali se z njimi slabo ravna, ter obsoditi to prakso v skladu s smernicami EU o smrtni kazni in smernicami EU v zvezi z mučenjem in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim ravnanjem ali kaznovanjem,
- ter se posvetovati s skupinami LGBTI v zadevnih državah o najustreznejših načinih delovanja in odzivanja ter upoštevati njihova mnenja.

2. Spodbujanje enakopravnosti in nediskriminacije

19. Diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti ali spolne identitete je najpogostejša težava, s katero se soočajo LGBTI. Zakonodaja, politike in prakse so diskriminacijske na delovnem mestu in v javnem življenju, posebej pri dostopu do zdravstvenega varstva in izobraževanja. Del te diskriminacije so lahko ustrahovanje in druge oblike izključevanja. Diskriminacija in neenakopravno obravnavanje sta pogosta tudi v zaporih.

20. Ustrezni osebni dokumenti so predpogoj za učinkovito uresničevanje številnih človekovih pravic. Če spol, ki ga prednostno izberejo transseksualci, ni izražen na njihovih osebnih dokumentih, lahko posamezniki in institucije te osebe obravnavajo samovoljno in diskriminatorno. V nekaterih državah pravno priznanje spola, ki ga oseba prednostno izbere, sploh ni predvideno. V drugih državah so lahko zahteve za priznanje spola, ki ga oseba prednostno izbere, prekomerne, na primer zahteva po predložitvi dokaza o sterilnosti ali neplodnosti, operaciji za spremembo spola, hormonskem zdravljenju, zdravniškem potrdilu o mentalnem zdravju oziroma zahteva, da je oseba določeno obdobje živela z izbrano spolno identiteto (t. i. "doživete izkušnje").

21. Take prekomerne določbe ali prakse so v nasprotju s pravico do enakopravnosti in nediskriminacije iz 2. in 26. člena Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah (MPDPP) ter 2. člena Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (MPESKP).

22. EU bi morala obsoditi vsako obliko diskriminacije, ki je v nasprotju s temi temeljnimi načeli.

23. EU bi morala pri ukrepanju na tem področju predvsem:

- spodbujati države, da podpirajo enakopravnost in nediskriminacijo LGBTI pri uresničevanju vseh človekovih pravic ter v ta namen med drugim uvedejo nacionalno zakonodajo in politike, tudi ozaveščanje, ki spodbujajo enakopravnost in nediskriminacijo na delovnem mestu, v zdravstvu in izobraževanju;
- ugotoviti, kje bi politična in finančna podpora vladnim in nevladnim pobudam za spodbujanje nediskriminacije in enakopravnosti tem dejavnostim zagotovila dodano vrednost.

3. Preprečevanje nasilja nad LGBTI

24. EU je zaskrbljena predvsem zaradi primerov nasilja nad LGBTI, ki je v nasprotju z najosnovnejšimi načeli človekovih pravic. To nasilje zajema najrazličnejše vrste napadov, kot so umori, posilstva, pretepanje, mučenje ter kruto, nehumano ali poniževalno ravnanje ali kaznovanje ter fizični napadi na javnih mestih. Organizacije za človekove pravice sicer vedno bolj opozarjajo na taka nasilna dejanja, vendar veliko primerov še naprej ostaja prijavljenih. V nekaterih državah je zaradi nekaznovanja mogoče izvajati nasilna dejanja proti LGBTI brez kazni in za taka dejanja sploh ni uvedena preiskava. V državah, kjer so prostovoljna istospolna ali transseksualna razmerja med odraslimi še vedno kriminalizirana ali v katerih ni zakonodaje, ki bi izrecno varovala LGBTI pred diskriminacijo in nasiljem, je občutno več nasilja nad LGBTI.

25. Zaradi razmeroma majhnega deleža transseksualnih oseb, omejenega spremljanja in prijavljanja takih zločinov ter strahu pred povračilnimi ukrepi so še zlasti opazni nasilje in uboji, katerih žrtve so te osebe.

26. Zaradi neenakopravnosti spolov in norm, ki v družinskih strukturah veljajo za spola, so lezbijke ter biseksualne in transseksualne ženske še posebej ranljiva tarča umorov in posilstev iz sovraštva. Pooblaščenici v okviru posebnih postopkov ZN in organizacije človekovih pravic v številnih državah poročajo o "korektivnih posilstvih" in "umorih iz časti", ki jih pogosto v zasebnem okolju opravijo družinski člani.
27. EU namerava prispevati k boju proti vsem oblikam nasilja nad LGBTI.
28. EU bi morala pri ukrepanju na tem področju predvsem:
- spodbujati države, naj priznajo, da se izvaja nasilje nad LGBTI, in skupaj s civilno družbo razvijejo zakonske in druge ukrepe za preprečevanje, spremljanje in učinkovit pregon oseb, ki to nasilje izvajajo;
 - prispevati k boju proti vsem oblikam nasilja nad LGBTI in v ta namen podpreti civilnodružbene in vladne pobude za: spremljanje primerov nasilja, izobraževanje osebja organov pregona ter zagotavljanje pomoči in odškodnine žrtvam takega nasilja.

4. Podpora in zaščita zagovornikov človekovih pravic

29. Vse države bi morale spoštovati delo zagovornikov človekovih pravic, kot je zapisano tudi v Deklaraciji o pravici in odgovornosti posameznikov, skupin in družbenih organizacij za spodbujanje uresničevanja in varstvo splošno priznanih človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki jo je GSZN sprejela leta 1998. Kljub temu so zagovorniki človekovih pravic (novinarji, aktivisti, odvetniki, sindikalisti itd.), ki spodbujajo spoštovanje in varstvo človekovih pravic LGBTI, zelo ranljiva skupina in so pogosto izpostavljeni preigananju in kršitvam človekovih pravic. Tako je zlasti v državah, v katerih vlade prepovedujejo javno razpravo o spolni usmerjenosti in omejujejo svobodo združevanja in izražanja o teh vprašanjih.

30. Da bi EU tudi na tem področju dosegala enak napredek kot pri izvajanju svojih smernic glede zagovornikov človekovih pravic, bi morala pri svojem ukrepanju na tem področju predvsem:

- spodbujati tretje države, da sprejmejo kulturo splošnega spoštovanja in priznavanja dela, ki ga opravljajo zagovorniki človekovih pravic, tudi človekovih pravic LGBTI;
- prednostno izvajati svoje dejavnosti v državah, v katerih že nasploh ni veliko spoštovanja za zagovornike človekovih pravic, kaj šele za zagovornike človekovih pravic LGBTI, še posebej če imajo zakonodajne spremembe negativen učinek na prizadevanja zagovornikov človekovih pravic;
- ukrepati ob očitnih kršitvah pravic zagovornikov človekovih pravic v tretjih državah ter pri tem poudarjati stališče EU o tem vprašanju in izvajati dejavnosti v skladu s smernicami EU glede zagovornikov človekovih pravic.

B. Izvedbena orodja

31. Uradniki institucij EU in države članice EU imajo vedno, ko je potrebno, na voljo različna orodja in ukrepe, uporabljajo pa tudi veljavne instrumente in smernice:

Za tretje države

1. Strategije za človekove pravice za posamezne države:

- položaj na področju človekovih pravic LGBTI je treba obravnavati v strategijah za človekove pravice za posamezne države, pri čemer je treba izpostaviti predvsem primere kršitve človekovih pravic in strukturno diskriminacijo LGBTI. V različnih državah in regijah so morda potrebni različni pristopi k tem vprašanjem in morda je treba prednostno obravnavati različna vprašanja.

2. Spremljanje človekovih pravic LGBTI:

- za spremljanje položaja na področju človekovih pravic LGBTI v zadevni državi in ugotavljanje napredka/poslabšanja naj se uporablja analiza/seznam za preverjanje iz **Priloge 2**;
- vzdrževati je treba stike z lokalnimi organi, regionalnimi organizacijami ter lokalnimi in mednarodnimi organizacijami civilne družbe in od njih pridobivati informacije, tudi o posameznih kršitvah človekovih pravic LGBTI.

3. Poročila vodij misij EU:

- v redna poročila je treba vključiti analizo položaja LGBTI ter primerov kršitve človekovih pravic LGBTI in zagovornikov človekovih pravic;
- ugotoviti je treba, ali obstajajo primeri očitnih kršitev človekovih pravic LGBTI, ter jih spremljati;
- podrobno je treba opisati ukrepe (npr. demarše, obravnava zadeve v političnem dialogu, financiranje), ki so bili izvedeni ali so načrtovani za odpravo domnevnih ali dokazanih kršitev (v vsakem posameznem primeru naj bi se ukrepi izvajali samo, če s tem soglaša zadevna oseba);
- uporabiti je treba cikel poročanja v okviru splošnega rednega pregleda in spremljati uresničevanje priporočil, danih državi, za katero se opravlja pregled;

4. *Demarše in javne izjave:*

- predlagati in dajati je treba demarše in javne izjave o vprašanih LGBTI ter pri tem posebno pozornost nameniti primerom in razmeram, pri katerih obstaja veliko tveganje;
- odzvati se je treba na pozitivne trende pri spodbujanju uresničevanja in varstvu vseh človekovih pravic LGBTI v tretjih državah;
- javno je treba podpirati svobodo do zbiranja in izražanja, če je ustrezno tudi s sodelovanjem pri njenem uresničevanju (npr. javne prireditve, "parade ponosa").

5. *Posamezni primeri*

- ob prejetju opozoril o dobro dokumentiranih posameznih primerih dokazane kršitve človekovih pravic LGBTI je treba predlagati posebne ukrepe, na primer demarše (ukrepe bi bilo treba določiti za vsak primer posebej in jih izvesti le, če se s tem strinja zadevna oseba, ki se mora zavedati vseh posledic svoje odločitve; ukrepi so lahko del splošne demarše ali izjave).

6. *Sodne obravnave in obiski v zaporih:*

- udeležiti se je treba sodnih obravnav med sodnimi postopki v primeru kršitev človekovih pravic LGBTI, še posebej v zadevah, pri katerih obstaja veliko tveganje;
- državnega tožilca, policijo ali uveljavljen in neodvisen zunanji organ je treba zaprositi za dovoljenje za obisk zaporniških objektov, da bi, na primer, lahko ocenili položaj LGBTI v zaporih.

7. *Politični dialog:*

- položaj na področju človekovih pravic LGBTI je treba obravnavati v delu političnega dialoga, posvečenem človekovim pravicam, in v posebnih dialogih (dialog o človekovih pravicah, posvetovanja, pododbori in dialogi iz člena 8 sporazuma iz Cotonouja) ter s tretjimi državami in regionalnimi organizacijami;
- s soglasjem prizadetih je treba opozarjati na posamezne kršitve človekovih pravic LGBTI;
- tretje države je treba spodbujati, da začnejo uvajati zakonodajne spremembe, s katerimi bo zagotovljena enakost LGBTI pred zakonom;
- tretje države je treba spodbujati, da podpišejo in/ali ratificirajo ustrezne mednarodne instrumente, zlasti MPDPP in MPESKP, ter umaknejo zadevne pridržke glede teh instrumentov;
- spodbujati jih je treba tudi, da ustanovijo neodvisne organe za nadziranje zaporniških objektov ter v ta namen med drugim ratificirajo Opcijski protokol h Konvenciji proti mučenju;
- uporabiti je treba cikel poročanja v okviru splošnega rednega pregleda in spremljati uresničevanje priporočil, danih državi, za katero se opravlja pregled;
- prav tako je treba tretje države spodbujati, naj povabijo misije za države in tematske misije v okviru posebnih postopkov ZN za človekove pravice ter sprejmejo in izpolnijo njihova priporočila;

- podpirati je treba tretje države, ki se zavzemajo za spodbujanje uresničevanja in varstvo človekovih pravic LGBTI, spodbujati tesnejše sodelovanje v mednarodnih forumih in njihova prizadevanja predstavljati kot zgled na regionalni ravni;
- spodbujati je treba izmenjavo informacij o primerih dobre prakse s tretjimi državami, ki se zavzemajo za spodbujanje uresničevanja in varstvo človekovih pravic LGBTI, ter tako izboljšati ukrepe EU in prispevati k njim (ti ukrepi bodo vključeni v zbornik primerov dobre prakse in pridobljenih spoznanj).

8. *Podpiranje prizadevanj civilne družbe:*

- izražati je treba politično podporo, kadar se ocenjuje, da bo to koristno, in po posvetovanju s civilno družbo;
- okrepiti je treba obveščanje o razpoložljivem financiranju (npr. prek evropskega instrumenta za demokracijo in človekove pravice ter ustreznih mehanizmov držav članic EU);
- obveščati je treba o zakonih in praksah za LGBTI v EU;
- po potrebi je treba izboljšati prepoznavnost lokalnih organizacij, ki spodbujajo spoštovanje človekovih pravic LGBTI, npr. z organiziranjem razprav in seminarjev o ustreznih vprašanjih ter z vključitvijo vidikov LGBTI in govorcev iz njihovih vrst, pa tudi z izdajo dovoljenj za organiziranje kulturnih prireditev, konferenc in socialnih projektov;
- spodbujati je treba razpravo o vprašanjih LGBTI med državnimi akterji in civilno družbo ter ustvariti priložnosti za izmenjavo mnenj;
- z organizacijami civilne družbe se je treba posvetovati o tem, kako vprašanja LGBTI vključiti v politike;
- organizacije civilne družbe je treba spodbujati, da se zavzemajo za človekove pravice LGBTI;
- organizacije civilne družbe je treba spodbujati, da ustrezno dokumentirajo kršitve človekovih pravic LGBTI;
- podpreti je treba ustrezne akademske raziskave, ki prispevajo k razvoju razprave in zagovornišva v zadevni državi.

9. Mednarodni mehanizmi:

- predlagati je treba, da se posebni poročevalci ZN, posebni predstavniki EU in ustrezni funkcionarji Sveta Evrope, OVSE in drugih regionalnih teles za človekove pravice med obiski v državi sestanejo z lokalnimi NVO, ki si prizadevajo za spodbujanje uresničevanja in varstvo človekovih pravic LGBTI;
- predlagati je treba, da mednarodna nadzorna telesa med obiski zaporniških objektov posebno pozornost namenijo LGBTI;
- lokalne skupine je treba spodbujati, da informacije o položaju LGBTI vključijo v svoja alternativna poročila regionalnim mehanizmom za človekove pravice ter telesom OZN;
- te informacije je treba vključiti v gradivo za mehanizem splošnega rednega pregleda v Svetu ZN za človekove pravice.

10. Misije EU in držav članic:

- informacije o položaju LGBTI je treba vključiti v informativno gradivo za misije EU in držav članic v tretjih državah ter te misije spodbujati, da vprašanje obravnavajo z lokalnimi sogovorniki ter se sestanejo z zagovorniki človekovih pravic, ki si prizadevajo za spodbujanje uresničevanja in varstvo človekovih pravic LGBTI.

32. Pri teh ukrepih bi bilo treba posebno pozornost nameniti: primerom, pri katerih obstaja veliko tveganje, med drugim kazenskim obsodbam, smrtni kazni, mučenju ali slabemu ravnanju; primerom domnevne ali dokazane kršitve pravic zagovornikov pravic LGBTI ter primerom dobrih praks pri spreminjanju politik in zakonodaje ter odpravljanju strukturnih ovir, kot so diskriminacijska zakonodaja in praksa ter nekaznovanost kršenja človekovih pravic LGBTI.

V večstranskih forumih:

1. *Združeni narodi*

- treba je poudariti, da morajo vse države spoštovati Splošno deklaracijo človekovih pravic iz leta 1948 in ravnati v skladu z njo. Splošnost človekovih pravic je zagotovljena v 1. členu deklaracije, v katerem je zapisano, da se "[v]si ljudje [...] rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice";
- vprašanja, ki zadevajo LGBTI, je treba vključiti v izjave in v zadeve, obravnavane v okviru interaktivnih dialogov v ZN, ter tako poudariti, da je EU močno zaskrbljena zaradi kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin na podlagi spolne usmerjenosti ali spolne identitete, in obsoditi posebne kršitve, zlasti smrtno kazen zaradi teh razlogov, izvensodne usmrtitve, usmrtitve po hitrem postopku ali samovoljne usmrtitve, mučenje in drugo kruto, nečloveško in poniževalno ravnanje ali kaznovanje, samovoljne aretacije ali pridržanje, kršitev pravic do svobodnega izražanja, združevanja in zbiranja ter odvzem ekonomskih, socialnih in družbenih pravic;
- države je treba spodbujati, da sprejmejo vse potrebne ukrepe, zlasti zakonodajne in upravne, za zagotovitev, da zaradi spolne usmerjenosti ali spolne identitete nihče pod nobenim pogojem ne bo kazensko odgovoren ter usmrčen, aretiran, pridržan ali primoran plačati denarno kazen, da bodo kršitve človekovih pravic LGBTI preiskane, da bodo storilci odgovarjali in da bodo pripeljani pred sodišče ter da bodo zagovorniki človekovih pravic ustrezno zaščiteni in da bodo odstranjene ovire pri njihovem delu;

- zagotoviti je treba ustrezno in trajnostno spremljanje uresničevanja resolucije Sveta za človekove pravice 17/19, ki je trenutno edina sprejeta resolucija, posebej namenjena LGBTI in na podlagi katere se je začel prvi medvladni proces o spolni usmerjenosti in spolni identiteti, katerega vrhunec je bil zbor Sveta za človekove pravice marca 2012. V poročilu visoke komisarke za človekove pravice¹³ in na zboru je bilo potrjeno, da so LGBTI še vedno pogosto izpostavljeni hudim kršitvam človekovih pravic ter da so odzivi na nacionalni in mednarodni ravni še vedno nezadostni.
- če je ustrezno, je treba pohvaliti Svet za človekove pravice in telesa za spremljanje izvajanja pogodb za pozornost, ki jo v posebnih postopkih namenjajo tem vprašanjem, ter jih spodbujati, naj obravnavanje kršitev človekovih pravic na podlagi spolne usmerjenosti ali spolne identitete še naprej vključujejo v okvir svojega delovanja;
- vprašanja in priporočila o LGBTI je treba po potrebi vključiti v prispevke med postopkom splošnega rednega pregleda v Svetu za človekove pravice v Ženevi.

2. OVSE

- po potrebi je treba zadeve LGBTI vključiti v nacionalne izjave in v vprašanja, obravnavana med interaktivnim dialogom v OVSE;
- še naprej si je treba dejavno prizadevati za vključitev "spolne usmerjenosti in spolne identitete" kot izrecno prepoznanih razlogov za diskriminacijo v zaveze OVSE ali odločitve Ministrskega sveta;
- v skladu z zavezo sodelujočih držav OVSE o izmenjavi informacij o odpravi smrtne kazni in objavi teh informacij (dokument iz Københavna) je treba v nacionalne izjave držav članic EU v okviru človekove razsežnosti vključiti podatke o odpravi smrtne kazni za LGBTI (ukrep iz smernic EU o smrtni kazni).

¹³ A/HRC/19/41

3. *Svet Evrope*

- po potrebi je treba zadeve LGBTI vključiti v nacionalne izjave in v vprašanja, obravnavana med interaktivnim dialogom v Svetu Evrope;
- izraziti je treba zadovoljstvo nad pozitivnim izidom pobud Sveta Evrope na tem področju ter preverjanjem uresničevanja priporočila CM/Rec (2010) 5;
- če je ustrezno, je treba med uveljavljanjem varstva človekovih pravic v Svetu Evrope, na primer z akti, kot je konvencija o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini, opozarjati na pravice LGBTI;
- upoštevati, da je Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti izrazila namero, da vključi preučitev vprašanj, povezanih z LGBTI, v novi cikel spremljanja v letu 2013;
- če je ustrezno, je treba upoštevati delo komisarke za človekove pravice, ki je diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete uvrstila med prednostna vsebinska področja svojega urada;
- če je ustrezno, je treba upoštevati priporočila Evropskega odbora za preprečevanje mučenja o ravnanju z LGBTI, ki jim je bila odvzeta svoboda.

4. *Drugi mehanizmi:*

- druge ustrezne mednarodne organizacije je treba pozvati, da sprejmejo ustrezne ukrepe za spodbujanje držav k ratifikaciji in izpolnjevanju ustreznih mednarodnih norm in standardov za uveljavljanje človekovih pravic LGBTI;
- po potrebi je treba zadeve LGBTI vključiti v izjave in v vprašanja, obravnavana med interaktivnimi dialogi v okviru mednarodnih mehanizmov;
- tretje države je treba spodbujati, naj različne mednarodne organizacije povabijo, da v njih v okviru posebnih postopkov za človekove pravice opravijo misije za države in tematske misije, ter sprejmejo in izpolnijo njihova priporočila;

- če je mogoče, si je treba prizadevati za sodelovanje več regij pri organizaciji spremnih dogodkov o spodbujanju uresničevanja in varstvu človekovih pravic LGBTI, zlasti za obravnavno dobrih praks pri zadevah LGBTI, pri čemer je treba upoštevati priporočila različnih mednarodnih organizacij ter spodbujati države, da jih tudi one upoštevajo in izboljšajo lokalne razmere glede človekovih pravic LGBTI;
- treba je ugotoviti, katere države imajo podobno stališče glede spodbujanja enakopravnosti LGBTI pri uresničevanju človekovih pravic ter spodbujati njihovo večje medsebojno sodelovanje v mednarodnih forumih in njihova prizadevanja predstavljati kot zgled na regionalni ravni;
- Urad visoke komisarke ZN za človekove pravice, druge organe ZN, Svet Evrope in lokalne urade OVSE je treba spodbujati, da pri svojem delu obravnavajo tudi vprašanja človekovih pravic LGBTI;
- predstavnike civilne družbe je treba vključiti v spremne prireditve ob večstranskih forumih za spodbujanje spoštovanja človekovih pravic LGBTI.

III. Splošni ukrepi

33. Delovna skupina Sveta za človekove pravice bo pregledala izvajanje teh smernic tri leta po njihovem sprejetju ter jih po potrebi posodobila. Prav tako bo spodbujala in nadzirala nadaljnje vključevanje vprašanj LGBTI v zunanje delovanje EU ter države članice EU, Evropsko službo za zunanje delovanje, misije in operacije EU v okviru SVOP ter po potrebi posebne predstavnike EU, Evropsko komisijo in Evropski parlament dejavno seznanjala s temi smernicami in jih spodbujala, da jih izvajajo.

34. Pripravila bo zbornik primerov dobre prakse in pridobljenih spoznanj o ukrepanju EU pri spodbujanju uresničevanja in varstvu vseh človekovih pravic LGBTI ter tako prispevala k učenju iz izkušenj, pridobljenih na različnih področjih, in skladnosti politik.

35. Informacije o vprašanjih LGBTI bodo tudi del ustreznega usposabljanja uradnikov institucij EU in držav članic EU, misij EU v okviru SVOP, diplomatov EU in osebja na terenu.

36. Posebna pozornost bo namenjena vprašanjem, povezanim s spolno pripadnostjo, tj. upoštevano bo, da lezbijke in biseksualne ženske, transseksualne in interseksualne osebe ter osebe z nestalno spolno identiteto predstavljajo velik delež skupine LGBTI in so zelo izpostavljene seksističnemu in spolnemu nasilju. Ženske civilnodružbene skupine in organizacije imajo pogosto tudi pomembno vlogo pri spodbujanju uresničevanja in varstvu človekovih pravic LGBTI, zlasti v državah, kjer organizacije LGBTI niso dovoljene.

Mednarodni in regionalni pravni instrumenti, deklaracije, izjave in drugi ustrezni dokumenti za spodbujanje uresničevanja in varstvo človekovih pravic LGBTI

Mednarodni pravni instrumenti:

- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (MPDPP), 1966
- Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (MPESKP), 1966
- Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije (ICERD), 1965
- Konvencija proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (CAT), 1984
- Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW), 1979
- Konvencija o otrokovih pravicah (CRC), 1989
(člen 2)
- Konvencija št. 111 Mednarodne organizacije dela (ILO), 1958

Regionalni pravni instrumenti:

Evropa

- Evropska konvencija o človekovih pravicah (ECHR), 1953
- Pogodba o delovanju Evropske unije (PDEU), 2010
- Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, 2000

Sekundarna zakonodaja EU: Direktiva Sveta 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu, 2004/113/ES, 2006/54/ES, 2004/83/ES, 2011/0129 (sveženj o pravicah žrtev), "Direktiva 2012/29/EU o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ"

Izjave

- Splošna deklaracija o človekovih pravicah, 1948
- Deklaracija Združenih narodov o pravici in odgovornosti posameznikov, skupin in organov družbe za uveljavljanje in varstvo splošno priznanih človekovih pravic in temeljnih svoboščin, 1999

Drugi regionalni dokumenti

- standardi Sveta Evrope za preprečevanje diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete, 2011
- Priporočilo Sveta Evrope o ukrepih za boj proti diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete, 2010
- Resolucija Organizacije ameriških držav o človekovih pravicah, spolni usmerjenosti in spolni identiteti, 2008
- Resolucija Organizacije ameriških držav o človekovih pravicah, spolni usmerjenosti in spolni identiteti v državah ameriške celine, 2009

Izjave in resolucije

- Skupna izjava Sveta Združenih narodov za človekove pravice o spolni usmerjenosti, spolni identiteti in človekovih pravicah iz decembra 2006;
- Izjava Generalne skupščine Združenih narodov o človekovih pravicah, spolni usmerjenosti in spolni identiteti, 2008
- Skupna izjava Sveta Združenih narodov za človekove pravice iz marca 2011 o končanju nasilnih dejanj in z njimi povezanih kršitev človekovih pravic, ki temeljijo na spolni usmerjenosti in spolni identiteti
- Resolucija Sveta za človekove pravice o človekovih pravicah, spolni usmerjenosti in spolni identiteti, (HRC/17/L.9/Rev.1)
- Poročilo poročevalke ZN za človekove pravice – študija o diskriminacijskih zakonih in praksah ter nasilnih dejanjih proti posameznikom zaradi njihove spolne usmerjenosti in spolne identitete¹⁴, 2011

¹⁴ http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/19session/A.HRC.19.41_English.pdf.

Drugi ustrezni dokumenti

- Poročilo svetovnega kongresa o človekovih pravicah, spolni usmerjenosti in spolni identiteti, 2009
- Rojeni svobodni in enakopravni, spolna usmerjenost in spolna identiteta v mednarodnem pravu človekovih pravic, Urad visoke komisarke za človekove pravice, 2012
- smernice UNHCR o mednarodni zaščiti, št. 9: "Zahteve za status begunca na podlagi spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete v okviru člena 1A(2) konvencije iz leta 1951 ter/ali njenega protokola o statusu beguncev iz leta 1967", 23. oktober 2012.
- "Raziskava o evropskih LGBT" Agencije Evropske unije za temeljne pravice, maj 2013
- Odbor Sveta Evrope o enakosti in nediskriminaciji, "Obravnavanje diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete", revidirani memorandum, 15. marec 2013
- Načela iz Jogjakarte o uporabi mednarodnega prava na področju človekovih pravic tudi na področju spolne usmerjenosti in spolne identitete, 2006

Elementi za analizo/seznam za preverjanje stanja v zvezi z vprašanji človekovih pravic LGBTI

Vprašanje človekovih pravic	Kazalniki	Viri informacij
1. Pravica do življenja		
1.1. Ali se prostovoljna istospolna razmerja kaznujejo s smrtno kaznijo?	Ali zakonodaja predpisuje smrtno kazen za prostovoljna istospolna razmerja? Ali se zakonodaja uveljavlja (policijske preiskave in/ali sodne obsodbe)?	kazenski zakonik, časopisna poročila, kazenska statistika, NVO, blogi in spletne strani
1.2. Ali so LGBTI žrtve zunajsodnih pobojev zaradi svoje spolne usmerjenosti ali spolne identitete?	Ali obstajajo zanesljiva poročila o umorih ali smrtnih grožnjah LGBTI, ki so jih zakrivali policisti ali drugi varnostni uradniki oziroma so bili pri njih udeleženi? Ali so bili taki primeri preiskani in sodno preganjani?	poročila posebnih poročevalcev ZN ali drugih predstavnikov mednarodnih organizacij, pričanja, časopisna poročila, NVO, blogi in spletne strani
2. Pravica do zaščite pred mučenjem ali krutim, nehumanim in poniževalnim ravnanjem		

2.1 Ali policija in drugi varnostni organi sistematično in diskriminatorno mučijo ali grdo ravnaajo z LGBTI?	Ali obstajajo zanesljiva poročila, da so policija ali drugi varnostni organi med preiskavami ali v času pripora mučili LGBTI? Ali so bili taki primeri preiskani in sodno preganjani?	poročila posebnih poročevalcev ZN ali drugih predstavnikov mednarodnih organizacij, poročila mehanizmov za spremljanje, kot so nacionalni preventivni mehanizmi, pododbor za preprečevanje mučenja, odbor Sveta Evrope proti mučenju ter nacionalne institucije za človekove pravice, pričanja, časopisna poročila, NVO, blogi in spletne strani
2.2 Ali policija in drugi varnostni organi ustrezno varujejo LGBTI?	Ali se nasilna kazniva dejanja proti LGBTI preiskujejo in sodno preganjajo?	poročila mehanizmov za spremljanje, kot so kot so nacionalni preventivni mehanizmi, pododbor za preprečevanje mučenja, odbor Sveta Evrope proti mučenju ter nacionalne institucije za človekove pravice, pričanja, časopisna poročila, kazenska statistika, NVO, blogi in spletne strani
2.3 Ali zaporniški organi zadostno varujejo LGBTI, ki so pridržani pri njih?	Ali so sprejeti potrebni ukrepi za varstvo LGTBI zapornikov pred zlorabami drugih zapornikov, če je to potrebno? Ali se zadevne osebe s tem strinjajo in so seznanjene s posledicami svoje odločitve?	poročila mehanizmov za spremljanje, kot so kot so nacionalni preventivni mehanizmi, pododbor za preprečevanje mučenja, odbor Sveta Evrope proti mučenju ter nacionalne institucije za človekove pravice, pričanja, časopisna poročila, kazenska statistika, NVO, blogi in spletne strani

3.1 Ali so LGBTI z zakoni učinkovito zaščiteni pred diskriminacijo in enako kot druge osebe?	Ali v zakonodaji obstaja diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti ali spolne identitete? Ali zakonodaja proti diskriminaciji zajema spolno usmerjenost in spolno identiteto? Ali pravosodni sistem (npr. policija in sodni sistem) to zakonodajo uveljavlja?	pričanja, zakonodaja proti diskriminaciji, pravni kodeksi na splošno, pravna združenja, NVO, blogi in spletne strani
4. Pravica do enakopravnosti in nediskriminacije		
4.1 Ali se za kaznovanje prostovoljnih istospolnih razmerij ali transseksualne identitete uporablja kazenska zakonodaja?	Ali policija aretira ljudi zaradi suma istospolnega razmerja? Ali se posameznikom zaradi takih razmerij sodi in se jih kaznuje? Ali policija aretira ali oglobi posameznike zaradi domnevnega preoblačenja ali transseksualne identitete?	kazenski zakonik, pričanja, časopisna poročila, kazenska statistika, NVO, blogi in spletne strani
4.2 Ali se za zakonsko prepoved istospolnih razmerij uporabljajo drugi zakoni o morali in javnem redu?	Ali javni organi vdirajo na zasebne zabave ali preprečujejo objavo oglasov za iskanje partnerjev na internetnih straneh?	kazenski zakonik, pričanja, časopisna poročila, NVO, skupine LGBTI, odvetniška združenja.
4.3 Ali so heteroseksualci in homoseksualci v zakonodaji drugače obravnavani, na primer starostna omejitev za privolitev v spolno razmerje ali določbe o zasebnem in javnem okolju? Ali se te razlike uveljavljajo?	Ali se izvajajo preiskave in/ali sodni pregon? Ali so mladi, ki so po zakonu premladi, da bi lahko privolili v spolno razmerje, kaznovani za istospolno razmerje, medtem ko za razmerje z drugim spolom ne bi bili?	kazenski zakonik, pričanja, časopisna in internetna poročila o sodnih primerih, NVO, skupine LGBTI

4.4 Ali obstajajo postopki za priznavanje spolne identitete transseksualnih ali interseksualnih oseb v uradnih dokumentih?	Ali zakon in/ali upravna ureditev to dopuščata? Ali so ti postopki dostopni, pregledni in hitri ter zanje niso predpisane neprimerne zdravniške in družbene zahteve? Ali zagotavljajo varstvo zasebnosti in prepovedujejo razkritje zgodovine pravne spolne identitete osebe? Ali zakonsko določajo, da državni in nedržavni akterji na dokumentih o delovnem mestu, potrdilih in podobnem spremenijo spol?	službe za uradno prijavljanje, NVO, skupine LGBTI
4.5 Ali lahko transseksualna ali interseksualna oseba uveljavlja vse pravice, povezane z njenim novo določenim spolom?	Ali je transseksualna ali interseksualna oseba, ki ji je bil ponovno določen spol, s pravnega vidika obravnavan enako kot druge osebe tega spola?	pravna združenja, zadevni organi
5. Pravica združevanja		
5.1. Ali lahko LGBTI ustanovijo združenja, ki zastopajo njihove interese?	Ali so taka združenja zakonsko prepovedana? Če niso, ali jih učinkovito onemogočijo z uradnim nadlegovanjem? Ali ima članstvo škodljive posledice za člane teh združenj? Ali morajo združenja svoje pravo udejstvovanje prikriti z milejšim imenom združenja?	zakoni o nevladnih organizacijah/združenjih, obstoj spletnih strani, poročila NVO, skupin LGBTI, sindikati

6. Svoboda zbiranja		
6.1 Ali lahko združenja LGBTI organizirajo javne in nejavne prireditve, kot so gejevske parade ponosa, kulturni in družabni dogodki in konference?	Ali take prireditve potekajo brez pretiranih političnih in upravnih ovir? Ali policija varuje take dogodke v primeru sovražnega odnosa javnosti? Ali se na lastnike pritiska, naj lokalov ne dajejo v najem za prireditve LGBTI?	zakonodaja o zbiranju, časopisna poročila, poročila NVO, spletne strani lokalnih skupin za državljanske pravice/skupin LGBTI
7. Svoboda obveščanja in izražanja		
Ali zakoni dovoljujejo časopise/spletne strani/radijske in televizijske oddaje/filme, ki obravnavajo tematiko LGBTI? Ali ti mediji lahko delujejo učinkovito?	Ali so časopisi na voljo v prosti prodaji? Ali lahko radijske in televizijske oddaje ter filmi obravnavajo vidike življenja LGBTI? Ali je namen poročanja o vprašanih LGBTI obveščanje ali netenje sovraštva? Ali obstaja uraden pritisk na distributerje in prikazovalce, da bi se preprečilo širjenje pozitivne slike LGBTI?	prisotnost v časopisnih kioskih po državi, časopisna in internetna poročila, poročila o človekovih pravicah in poročila nevladnih organizacij LGBTI, razprave z medijskimi skupinami
8. Pravica do dela		
8.1. Ali so ljudje diskriminirani pri pravici do dela zaradi svoje spolne usmerjenosti ali spolne identitete?	Ali obstaja pravna zaščita pred diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti ali spolne identitete? Ali je spolna usmerjenost pomemben element/ovira na delovnem mestu? Ali te posameznike zakonito odpustijo, če se odkrije, da so LGBTI?	pričanja, časopisna in internetna poročila, skupine LGBTI in blogi, sindikati

9. Pravica do zdravstvenega varstva		
9.1 Ali imajo LGBTI enakopraven dostop do storitev zdravstvenega varstva v zvezi s problemi, ki jih zadevajo?	Ali imajo LGBTI dostop do zaupnih in ustreznih storitev zdravstvenega varstva? Ali je zdravstveno osebje usposobljeno za nepristransko zdravstveno varstvo LGBTI? Ali se to skupino ustrezno obvešča o preprečevanju okužb s HIV/AIDS/spolno prenosljivimi boleznimi? Ali negativna kazenska zakonodaja preprečuje ali otežuje dostop LGBTI do storitev zdravstvenega varstva? Ali LGBTI niso upravičeni do nekaterih zdravstvenih storitev, npr. reproduktivno zdravstveno varstvo za lezbijke, dajanje krvi za homoseksualne in biseksualne moške?	skupine LGBTI, strokovna združenja zdravstvenih delavcev, ministrstvo za zdravje

9.2 Ali je na voljo zdravljenje za spremembo spola?	Ali so psihološki, endokrinološki in kirurški zdravstveni postopki za spremembo spola na voljo v držali ali je zagotovljeno zdravljenje v tujini? Ali se te storitve zagotavljajo brez diskriminacije in poniževanja, neodvisno od zakonskega, pravnega ali drugega nezdravstvenega statusa ter se izvajajo, potem ko je zadevna oseba, ki se zaveda vseh posledic, soglašala z njimi? Ali zavarovalniške in zdravstvene sheme diskriminatorno zavračajo plačilo stroškov za tovrstno zdravljenje? Ali so informacije o teh storitvah splošno znane?	ministrstvo za zdravje, strokovna združenja zdravnikov in psihiatrov, organizacije bolnikov, skupine LGBTI
--	---	---

10. Pravice otrok		
10.1 Ali so otroci diskriminirani zaradi spolne usmerjenosti ali spolne identitete?	Ali so otroci diskriminirani zaradi svoje spolne usmerjenosti ali spolne identitete? Ali spolna usmerjenost ali spolna identiteta starša, ki je LGBTI, negativno vpliva na položaj njegovega otroka? Ali obstajajo postopki, ki omogočajo mladim transseksualnim osebam, da izražajo svojo spolno identiteto in živijo v skladu z njo? Ali se nad otroci izvajajo nepotrebni kirurški posegi za "popravilo" spola brez privolitve zadevnih otrok ali njihovih staršev, dane ob zavedanju vseh posledic take odločitve?	zakonodaja proti diskriminaciji, zakoni s področja pravic otrok; zakoni o skrbništvu, dedovanje; pravna združenja, pravice otrok in nevladne organizacije LGBTI
11. Pravica do izobraževanja		
11.1 Ali so LGBTI diskriminirani pri pravici do dela zaradi svoje spolne usmerjenosti ali spolne identitete?	Ali imajo LGBTI pravico do izobraževanja v varnem okolju, kjer ni ustrahovanja, nasilja, socialnega izključevanja ali drugih oblik diskriminacije in poniževalnega ravnanja, povezanega s spolno usmerjenostjo ali spolno identiteto?	skupine LGBTI, sveti šol, pričevanja, poročila na spletnih straneh, ministrstvo za izobraževanje